

**ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการค้ำเงินค้ำสินค้ำ การจดทะเบียน
และการซื้อขายสินค้ำหรือบริการโดยวิธีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545¹**

ณัฐยานันท์ นิ่มนวล²

การจำหน่ายสินค้ำหรือบริการในปัจจุบัน ผู้ประกอบธุรกิจนิยมใช้วิธีการทำตลาดในลักษณะที่เข้าถึงผู้บริโภค โดยการเสนอขายสินค้ำหรือบริการแก่ผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัย หรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของบุคคลอื่น หรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระโดยการอธิบายหรือการสาธิตสินค้ำผ่านผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรง หรือที่เรียกว่า “การขายตรง” การเสนอขายสินค้ำหรือบริการในลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคอยู่ในสภาวะการณ์ที่ไม่อาจตัดสินใจตกลงซื้อสินค้ำหรือรับบริการได้อย่างอิสระและรอบคอบ นอกจากนี้ ยังมีการประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้ำหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้ำหรือบริการโดยตรงต่อผู้บริโภค เช่น โดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยมีมุ่งหวังให้ผู้บริโภคซึ่งอยู่ห่างไกลโดยระยะทางแสดงเจตนาตอบกลับเพื่อซื้อสินค้ำหรือบริการดังกล่าวนี้ เรียกว่า “ตลาดแบบตรง” ซึ่งในกรณีนี้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้ำหรือบริการตามคำแนะนำของผู้ประกอบธุรกิจจัดทำขึ้น สินค้ำหรือบริการดังกล่าวอาจไม่ตรงกับคำกล่าวอ้างตามที่ได้โฆษณาไว้ อีกทั้งการทำตลาดด้วยวิธีการขายตรงและตลาดแบบตรง ในปัจจุบันพบว่ามีผู้ประกอบธุรกิจบางรายใช้แผนการตลาด ด้วยวิธีการชักชวนและจัดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในธุรกิจดังกล่าว โดยตกลงจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น อันมีลักษณะเป็นการหลอกลวงประชาชน

การทำตลาดสินค้ำหรือบริการในลักษณะของการขายแบบเชิงรุกดังกล่าว ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปในฐานะผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม ภาครัฐจึงต้องมีการออกกฎหมายมาควบคุมการทำตลาดที่มีลักษณะของการขายตรงและตลาดแบบตรง โดยการตราตราพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาใช้บังคับ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่องปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการค้ำเงินค้ำสินค้ำ การจดทะเบียนและการซื้อขายสินค้ำหรือบริการโดยวิธีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคือ รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐ สันตาสว่าง และกรรมการสอบคือ รองศาสตราจารย์ ประเทือง ธนียผล และรองศาสตราจารย์ จุฬามาศ นิสารัตน์

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาเขตบางนา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรง ให้มีความชัดเจนและเหมาะสม อันจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคให้ต้องตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ ในการซื้อขายสินค้าหรือบริการ และเพื่อให้มีหลักประกันว่าผู้บริโภคจะได้รับความคุ้มครองหากผู้บริโภคได้รับความเสียหายอันเกิดจากการที่ผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ กำหนดคุณสมบัติของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงซึ่งต้องเป็นห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัดและกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงในการวางหลักประกัน รวมทั้งหน้าที่ในการแจ้งให้นายทะเบียนทราบเมื่อมีการย้ายสำนักงาน และต้องส่งรายงานเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจต่อนายทะเบียนต้องจัดทำเอกสารการซื้อขายสินค้าหรือบริการ และกำหนดหลักเกณฑ์การโอนกิจการ การเลิกประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรง ตลอดจนกำหนดเหตุเพิกถอนทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรง ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง 2 ครั้ง คือ พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2550 และพระราชบัญญัติ ขายตรงและตลาดแบบตรง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2560

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายที่ควบคุมการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง โดยกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงต้องจดทะเบียนการประกอบธุรกิจและต้องดำเนินธุรกิจให้เป็นไปตามแผนการจ่ายค่าตอบแทนที่ได้ยื่นไว้ต่อนายทะเบียน และห้ามมิให้มีการชักชวนบุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจโดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่าย ทั้งนี้ ในการควบคุมการประกอบธุรกิจมีคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงทำหน้าที่ในการพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย อันเนื่องมาจากการกระทำของผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง กำกับดูแลผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง รวมทั้งมีหน้าที่ในการสอดส่องพฤติกรรมในการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง มีสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการและมีหน้าที่ในการรับจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง

จากการศึกษา พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติมเปรียบเทียบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขายตรงและตลาดแบบตรงของต่างประเทศ ได้แก่มติของสหพันธรัฐมาเลเซีย กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น และกฎหมายของสาธารณรัฐเกาหลี เห็นว่าพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ยังคงมีบทบัญญัติของกฎหมายที่ส่งผลให้เกิดปัญหาในการใช้บังคับหลายประการ ซึ่งผู้ศึกษาขอสรุปกล่าวถึง 3 ประการดังต่อไปนี้

ประการแรก จากการศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการคืนเงินค่าสินค้า กรณีผู้บริโภคใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาขายตรง

มาตรา 33 ในการซื้อสินค้าหรือบริการจากการขายตรงหรือจากการขายผ่านตลาดแบบตรง ผู้บริโภคมีสิทธิเลิกสัญญาโดยการส่งหนังสือแสดงเจตนาภายในเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับสินค้าหรือบริการไปยังผู้ประกอบการขายตรงหรือผู้ประกอบการตลาดแบบตรง สำหรับธุรกิจขายตรงผู้บริโภคจะแจ้งไปยังผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่เกี่ยวข้องก็ได้

บทบัญญัติตามวรรคหนึ่งไม่ใช่บังคับกับประเภท ราคาหรือชนิดของสินค้าหรือบริการตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 36 บัญญัติว่า เมื่อผู้บริโภคใช้สิทธิเลิกสัญญาตามมาตรา 33 แล้ว ให้ผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบการขายตรงจะต้องเงินเต็มจำนวนที่ผู้บริโภคจ่ายไปเพื่อการซื้อสินค้าหรือบริการนั้นภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแสดงเจตนาเลิกสัญญา

ในกรณีที่ผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบการขายตรงหรือผู้ประกอบการตลาดแบบตรงใดไม่คืนเงินตามจำนวนและภายในกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบการขายตรงหรือผู้ประกอบการตลาดแบบตรงนั้นชำระเบี้ยปรับตามอัตราที่คณะกรรมการประกาศกำหนดให้แก่ผู้บริโภค

พิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวการที่ผู้บริโภคจะได้รับการคืนเงินค่าสินค้าจากผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง หรือผู้ประกอบการขายตรง นั้นผู้บริโภคจะต้องบอกเลิกสัญญา³ขายตรงมาตรา 33 ซึ่งเป็นสิทธิในการบอกเลิกสัญญาของผู้บริโภคจากการซื้อสินค้าด้วยวิธีการขายโดยใช้วิธีการขายตรงหรือตลาดแบบตรง มิใช่กรณีของการบอกเลิกสัญญาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าหรือบริการ ที่ผู้ซื้ออาจใช้สิทธิตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขาย ซึ่งสามารถเรียกร้องให้ผู้ขายรับผิดชอบตามสัญญาซื้อขายได้ ดังนั้น ในกรณีที่ผู้บริโภคได้ทำสัญญาขายตรงและได้รับมอบสินค้าไว้แล้วจะส่งสินค้าคืนและขอรับเงินค่าสินค้าคืนในทันทีไม่ได้ จะต้องใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาก่อน โดยการส่งหนังสือแสดงเจตนาภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับสินค้าหรือบริการนั้น อีกทั้ง ผู้บริโภคต้องปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในมาตรา 34 คือ (1) ส่งคืนสินค้าไปยังผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง หรือผู้ประกอบการขายตรง ในกรณีการขายตรง หรือส่งคืนสินค้าไปยังผู้ประกอบการตลาดแบบตรง ในกรณีตลาดแบบตรง(2) เก็บรักษาสินค้าไว้ตามสมควรภายในระยะเวลาสี่สิบเอ็ดวันนับแต่วันที่ใช้สิทธิเลิกสัญญา เว้นแต่สินค้านั้นเป็นของเสียโดยสภาพไม่อาจเก็บรักษาได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้เก็บรักษาตามเวลาและวิธีการอันควรแก่สภาพ เมื่อพ้นกำหนดนั้นแล้ว ผู้บริโภคจะเก็บรักษาสินค้านั้นไว้หรือไม่ก็ได้ หากผู้บริโภคที่เลือกปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง (2) มีหน้าที่ต้องส่งคืนสินค้าให้ผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบการขายตรง หรือผู้ประกอบการตลาดแบบตรง แล้วแต่กรณี มารับคืน ณ ภูมิลำเนาของ

³ มาตรา 33 พระราชบัญญัติ ขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ.2545

ผู้บริโภคร แต่ถ้าผู้ประกอบการขายตรงหรือผู้ประกอบการตลาดแบบตรง ขอให้ผู้บริโภคส่งคืนสินค้าทางไปรษณีย์โดยเรียกเก็บเงินปลายทาง ภายในระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง (2) ผู้บริโภคต้องส่งคืนสินค้านั้นตามคำขอของผู้ประกอบการดังกล่าว จะเห็นได้ว่าปัญหาการคืนเงินค่าสินค้า กรณีผู้บริโภคบอกเลิกสัญญาขายตรงนั้น ผู้บริโภคจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของการเลิกสัญญาซึ่งหากไม่ปฏิบัติตามย่อมไม่สามารถใช้สิทธิในการขอคืนเงินค่าสินค้าได้

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการขายตรงและตลาดแบบตรงเปรียบเทียบกับการขายด้วยวิธีอื่น ซึ่งเป็นการซื้อขายสินค้าหรือบริการในลักษณะทั่ว ๆ ไป เห็นว่าการซื้อสินค้าจาก “การขายตรง” และ “ตลาดแบบตรง” นั้น ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคโดยส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นฝ่ายแสดงเจตนาซื้อสินค้าเช่นเดียวกับการซื้อขายทั่วไป แต่มักจะถูกโน้มน้าวจากฝ่ายผู้ขาย คือ ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรง ที่นำสินค้าหรือบริการไปนำเสนอขายให้กับผู้บริโภคโดยตรง ณ สถานที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคหรือสถานที่อื่น ซึ่งไม่ใช่สถานที่ทำการค้าทั่ว ๆ ไป ในกรณีของการขายตรง และตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการตามคำโฆษณาโดยพิจารณาจากสื่อต่าง ๆ ที่ผู้ขายจัดทำขึ้นและนำเสนอขายไปยังผู้บริโภคซึ่งอยู่ห่างกันโดยระยะทาง ในกรณีตลาดแบบตรง ซึ่งแตกต่างจากการทำสัญญาซื้อขายสินค้า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งตามมาตรา 453 “อันว่าซื้อขายนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ขาย โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ซื้อ และผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขาย”

ดังนั้น การตกลงซื้อสินค้าหรือบริการนั้นจึงอาจไม่ใช่ความต้องการของผู้บริโภคอย่างแท้จริง แต่อาจเกิดจากการรุกร้า หรือข่มขู่จากผู้ขาย ซึ่งเรียกว่า “ผู้จำหน่ายอิสระ” หรือ “ตัวแทนขายตรง” ที่นำสินค้าหรือบริการไปขายให้กับผู้บริโภค ณ สถานที่พักอาศัย แม้พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จะกำหนดว่า การเข้าไปเสนอขายสินค้าหรือบริการนั้นต้องได้รับความยินยอมจากผู้บริโภค แต่ในทางปฏิบัติมักจะพบว่ามีตัวแทนขายตรงหรือผู้จำหน่ายอิสระ นำสินค้าหรือบริการไปนำเสนอขายให้กับผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้สูงอายุหรือเด็กที่พักอาศัยอยู่โดยลำพัง อีกทั้งการนำสินค้าไปเสนอขายไม่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมการโฆษณาสินค้า ทำให้ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงอาจนำเสนอเกินกว่าคุณภาพของสินค้าให้กับผู้บริโภคโดยไม่อาจตรวจสอบได้ และเมื่อผู้บริโภคตกลงทำสัญญาก็จะมีการส่งมอบสินค้าให้รับไว้ และอาจมีการเรียกรับเงินค่าสินค้าทั้งหมดหรือบางส่วนจากผู้ซื้อ จึงก่อให้เกิดปัญหาในการคืนเงินค่าสินค้า ที่ต้องชำระให้กับผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงนั้นไป และในกรณีที่ผู้บริโภคมีความประสงค์ที่จะบอกเลิกสัญญาขายตรง จะต้องปฏิบัติตามมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ซึ่งกำหนดว่า “หากผู้บริโภคต้องการบอกเลิกสัญญาขายตรง จะต้องส่งหนังสือแสดงเจตนา ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับสินค้าหรือบริการ ไปยังผู้ประกอบการ ผู้จำหน่ายอิสระ หรือตัวแทนขายตรง” และต้องเลือกปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ (1) ส่งสินค้าไปยังผู้ประกอบการ (2) เก็บรักษาสินค้าไว้ตามสมควรภายในระยะเวลาที่กำหนด และในมาตรา 36 กำหนดว่า เมื่อผู้บริโภคใช้สิทธิเลิกสัญญาตามมาตรา 33 ให้ผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง

ผู้ประกอบการขายตรง หรือผู้ประกอบการตลาดแบบตรงคืนเงินเต็มจำนวนให้ผู้บริโภคต้องจ่ายไป เพื่อการซื้อสินค้าหรือบริการนั้น ภายใน กำหนดเวลาเวลา 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแสดงเจตนา

เมื่อพิจารณาจาก Direct Sales Act 1993 กฎหมายของประเทศมาเลเซีย⁴ ได้กำหนดหลักการคุ้มครองผู้บริโภคด้วยการให้สิทธิผู้ซื้อเลิกสัญญาได้โดยส่งคำบอกเลิกสัญญาตามแบบที่กำหนดไปยังผู้ขาย ในเวลาใด ๆ ก่อนที่จะสิ้นสุด ระยะเวลาสิบวันทำการนับแต่วันถัดจากวันที่ทำสัญญาขายตรง (cooling-off period) ซึ่งในช่วง ระยะเวลา cooling-off- period นั้น จะยังไม่มี การส่งมอบสินค้าหรือให้บริการตามสัญญาขายตรง จนกว่าระยะเวลา cooling-off period จะผ่านพ้นไป แต่หากผู้ซื้อ มีหนังสือแจ้งให้ผู้ขายทราบ ว่า ประสงค์ จะให้ผู้ขายส่งมอบสินค้าหรือให้บริการในเวลาใด ๆ ก่อนที่จะสิ้นสุดระยะเวลา cooling-off- period ถือว่า ผู้ซื้อสละสิทธิในการเลิกสัญญา อย่างไรก็ดี ห้ามไม่ให้ผู้ซื้อ มีหนังสือแจ้งให้ผู้ขายทราบ ว่าประสงค์จะให้ผู้ขายส่งมอบสินค้าหรือให้บริการในเวลาใด ๆ ก่อนที่จะสิ้นสุดระยะเวลา cooling-off period หากยังไม่ครบ 72 ชั่วโมง นับจากเวลาทำสัญญา และห้ามผู้ขายหรือบุคคลอื่นรับเงิน หรือค่าตอบแทนอื่นใดจากผู้ซื้อ ตามสัญญาทำขึ้นภายใต้ Direct Sales Act 1993 ก่อนที่จะสิ้นสุด ระยะเวลา cooling-off period ทั้งนี้ เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาขายตรงแล้ว ให้ถือว่าสัญญาถูกยกเลิกโดยความยินยอมของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย และไม่เคยมีผลมาก่อน เห็นควรนำหลักการดังกล่าวกำหนดเป็นมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค ให้มีระยะเวลาในการพิจารณา ก่อนจะชำระราคาสินค้าและหากต้องการเลิกสัญญาที่สามารถกระทำได้ ในทันทีโดยไม่ต้องได้รับความเสียหายแต่ประการใด

ประการที่สอง จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการให้ผู้ประกอบการขายตรงต้องจดทะเบียนตลาดแบบตรงซ้ำซ้อน

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 27 กำหนดว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบการธุรกิจตลาดแบบตรง เว้นแต่จะ ได้จดทะเบียนการประกอบการธุรกิจตลาดแบบตรงตามพระราชบัญญัตินี้” และได้กำหนดโทษตามมาตรา 51/1 ว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 27 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ตลอดเวลาที่ฝ่าฝืนอยู่”

ประเด็นปัญหา คือ มาตรา 27 ใช้คำว่าผู้ใด⁵ ย่อมหมายความว่าบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลที่มีความประสงค์จะประกอบการธุรกิจตลาดแบบตรง ต้องจดทะเบียนการประกอบการธุรกิจและดำเนินการตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคลนั้น จะต้องมีการจดทะเบียนและขออนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน ได้แก่ (1) จดทะเบียนนิติบุคคล กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ (2) จดทะเบียนพาณิชย์ ณ สำนักงานเขตหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม ณ กรมสรรพากร และในกรณีที่ผู้ประกอบการใช้วิธีการ

⁴ จอมพล ภักดี, ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบการขายตรง: ศึกษากรณีการจดทะเบียนและแผนการจ่ายผลตอบแทน (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2565) หน้า 45 -57

⁵ มาตรา 27 พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

จำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการขายตรงและตลาดแบบตรง จะต้องจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรง และประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ณ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค โดยกฎหมายกำหนดว่า บุคคลใดประสงค์จะประกอบธุรกิจขายตรงหรือประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ให้ยื่นคำขอจดทะเบียน พร้อมเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องต่อเจ้าหน้าที่ส่วนขายตรงและตลาดแบบตรง และในมาตรา 38 บัญญัติว่า “ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือบุคคลใดประสงค์จะประกอบธุรกิจขายตรงหรือประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ให้ยื่นคำขอต่อนายทะเบียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด”

ในกรณีดังกล่าวเห็นว่า แม้ว่าการซื้อขายด้วยวิธีการ “ตลาดแบบตรง” จะเป็นการทำสัญญาระหว่าง ผู้ประกอบธุรกิจและผู้บริโภค อันถือได้ว่าเป็นประโยชน์สาธารณะตามแนวคิดทางมหาชนซึ่งรัฐจำเป็นต้องเข้ามาควบคุม กำกับดูแลผู้ประกอบการค้าขายสินค้าต่าง ๆ ไม่ให้เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค แต่ในการ ประกอบธุรกิจดังกล่าวนี้ ผู้ประกอบธุรกิจที่จดทะเบียนประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงจะต้อง อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อีกหลายฉบับ

จากการศึกษาเกี่ยวกับการจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการ “ตลาดแบบตรง” เห็นว่าเป็นการทำตลาดสินค้า หรือบริการโดยใช้สื่อโฆษณาสื่อสารข้อมูลเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยตรงต่อผู้บริโภค โดยไม่ผ่าน ตัวแทนขายตรง หรือผู้จำหน่ายอิสระ และมุ่งหวังให้ผู้บริโภคที่อยู่ห่างโดยระยะทางแต่ละรายตอบกลับ เพื่อซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ เช่น การโฆษณาขายสินค้าเครื่องออกกำลังกายทางโทรทัศน์ หรือขายยาสมุนไพรทางวิทยุ โดยให้ผู้บริโภคที่สนใจติดต่อกลับมาตามเบอร์โทรศัพท์หรือที่อยู่ปรากฏ หรือการส่งสิ่งพิมพ์รายการสินค้าพร้อมรูปภาพแสดงวิธีการใช้เพื่อให้ผู้บริโภคสั่งซื้อกลับทางไปรษณีย์

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติขายตรงและต่อต้านรูปแบบพีระมิด ค.ศ. 1993 (Direct sales and anti-pyramid scheme act 1993) ณ 1 March 2013 กำหนดค่านิยามของการประกอบธุรกิจขายตรง นิยามของ คำว่า ขายตรง ได้ ปรากฏอยู่ใน มาตรา 2 ของ พระราชบัญญัตินี้

“การขายตรง” หมายความว่า การขาย ณ สถานที่อยู่อาศัยของผู้บริโภค (door to door) การขายทาง ไปรษณีย์ หรือการขายผ่านธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น⁶ กฎหมายที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงของ ประเทศญี่ปุ่น ได้แก่ Act on Specified Commercial Transactions 1976 โดยกฎหมายดังกล่าวไม่ได้กำหนด คุณสมบัติของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงว่า ต้องเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลและ ไม่ได้กำหนดว่า การประกอบธุรกิจขายตรงต้องได้รับใบอนุญาตจดทะเบียนหรือต้องจดทะเบียน แต่จะควบคุม หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจและการทำสัญญาขายตรงเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในธุรกรรมพาณิชย์

⁶ มาตรา 3 เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560

⁷ กฤตชัย สุวรรณปาน, ปัญหาการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการขายอาหารเสริมออนไลน์ (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2561) หน้า 60-65

ได้แก่การขายตรงตามประตูบ้าน (door-to-door-sales) การขายทางไปรษณีย์ (Mail order sales) การขายทางโทรศัพท์ (Telemarketing sales) และการขายตรงแบบหลายระดับ (Multilevel marketing transactions)

ดังนั้น จากการพิจารณากฎหมายของประเทศญี่ปุ่นจะเห็นว่า การขายทางไปรษณีย์หรือการขายผ่านธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ จะอยู่ในคำนิยามของ “การขายตรง” ไม่มีการแยกเป็น “ตลาดแบบตรง” เช่นเดียวกับกฎหมายของประเทศไทย ดังนั้นเห็นว่า การที่ผู้ประกอบการขายตรงที่มีความประสงค์จะประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ซึ่งเป็นวิธีการขายสินค้าไปยังผู้บริโภควิธีหนึ่ง ด้วยการทำการตลาดผ่านสื่อต่าง ๆ และได้จดทะเบียนนิติบุคคล ไม่ว่าจะเป็น ห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท ก็จะต้องจดทะเบียนการประกอบธุรกิจกับหน่วยงานของรัฐและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด รวมถึงจะต้องจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรง ณ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 การที่กฎหมายกำหนดให้ต้องจดทะเบียนประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงย่อมเป็นการเข้าซ้อน เนื่องจากผู้ประกอบการได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายหากมีความเสียหายต่อผู้บริโภคย่อมสามารถตรวจสอบข้อมูลของผู้ประกอบการธุรกิจได้ การกำกับดูแลการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ซึ่งผู้ประกอบการเป็นผู้ที่จดทะเบียนหรือได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ ตามกฎหมายที่กำหนดไว้โดยเฉพาะแล้ว หากมีความประสงค์จะจำหน่ายสินค้าของตนเองด้วยวิธีการ “ตลาดแบบตรง” การกำกับดูแลนั้นใช้เพียงการจดทะเบียนและกำหนดกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมให้ผู้ประกอบการธุรกิจตลาดแบบตรงปฏิบัติก็น่าจะเป็นการเพียงพอและทำให้วัตถุประสงค์ที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองบรรลุผลได้โดยไม่ต้องกระทบต่อเสรีภาพของผู้ประกอบการตลาดแบบตรงจนเกินสมควร

ประการที่สาม จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าหรือบริการ โดยวิธีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

กฎกระทรวงกำหนดการซื้อขายสินค้าหรือบริการโดยวิธีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ถือว่าเป็นตลาดแบบตรง พ.ศ. 2561⁸ กำหนดว่า “การขายสินค้าหรือบริการโดยวิธีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ถือว่าเป็นตลาดแบบตรง ได้แก่ (1) การขายสินค้าหรือบริการของบุคคลธรรมดาซึ่งมิได้จดทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง และมีรายได้จากการขายสินค้าหรือบริการโดยวิธีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไม่เกินหนึ่งล้านแปดแสนบาทต่อปี (2) การขายสินค้าหรือบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ได้ขึ้นทะเบียน ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (3) การขายสินค้าหรือบริการของวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่ได้จดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (4) การขายสินค้าหรือบริการของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ได้จดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์

⁸กฎกระทรวงกำหนดการซื้อขายสินค้าหรือบริการโดยวิธีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ถือว่าเป็นตลาดแบบตรง พ.ศ. 2561

ปัจจุบันการซื้อขายสินค้าและบริการผ่านระบบออนไลน์ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาที่เกิดจากการซื้อขายสินค้าออนไลน์ก็มีมากขึ้นเช่นกัน เช่น ผู้ซื้อไม่ได้รับสินค้า ได้รับสินค้าล่าช้า หรือได้รับสินค้าไม่ตรงตามที่ทำสัญญา การที่กฎกระทรวงกำหนดข้อยกเว้นที่ทำให้ผู้ขายสินค้าที่ใช้วิธีการนำเสนอขายสินค้าด้วยวิธีการตลาดแบบตรง ผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ บางกรณีไม่ต้องจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ทำให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ไม่มีข้อมูลของผู้ขายกรณีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจึงไม่สามารถตรวจสอบและดำเนินการกับผู้ขายได้

หากพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นจะมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้บังคับกับผู้ประกอบการธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไว้โดยเฉพาะ แต่พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม บัญญัติไว้เพื่อใช้บังคับกับธุรกิจขายตรง และได้กำหนดว่าการซื้อสินค้าด้วยวิธีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไม่ถือว่าเป็นตลาดแบบตรงประกอบกับกฎกระทรวงฉบับดังกล่าวได้กำหนดข้อยกเว้นในการประกอบธุรกิจตามที่กำหนดไม่ถือว่าเป็นตลาดแบบตรง ดังนั้นหากผู้บริโภคเข้าทำสัญญาซื้อขายสินค้าออนไลน์จากผู้ประกอบการรายย่อยหรือกลุ่มผู้ขายข้างต้นผู้บริโภคก็จะไม่มีสิทธิเลิกสัญญาและคืนสินค้าตามหลัก Cooling Off Period รวมถึงสิทธิอื่น ๆ อีกทั้งยังเป็นช่องว่างให้ผู้ประกอบการขายรายใช้วิธีการขายสินค้าด้วยวิธีพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยไม่จดทะเบียนยืนยันตัวตนกับคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง และในปัจจุบันประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับการค้าสัญญาจากการซื้อสินค้าด้วยวิธีพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ จึงมีรายละเอียดในหลายส่วนที่ยังต้องเพิ่มเติมสำหรับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นมีการกำหนดห้ามมิให้ผู้ประกอบการทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ห้ามขายสินค้าที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ซึ่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มิได้มีการกำหนดไว้ และกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นยังกำหนดให้ผู้ประกอบการที่จำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ทุกรายต้องแจ้งข้อมูลของผู้ประกอบการให้ผู้บริโภคทราบในเอกสารการซื้อขาย และมีการกำหนดด้วยว่าต้องแจ้งรายละเอียดในส่วนใดบ้าง

การที่กฎกระทรวงฉบับดังกล่าว กำหนดยกเว้นให้กับธุรกิจที่มีมูลค่าการขายไม่ถึง 1,800,000 บาท (หนึ่งล้านแปดแสนบาท) ต่อปี จึงควรมีการกำหนดมาตรฐานในการจดทะเบียนให้ เท่าเทียมกันทั้งผู้ประกอบการทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์รายใหญ่และรายย่อย โดยไม่มีการกำหนดมูลค่าการขายขั้นต่ำของธุรกิจที่ต้องจดทะเบียน แม้ว่า การกำหนดเช่นนี้อาจทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยเสียเปรียบ เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนเพิ่มขึ้น การแข่งขันอาจสู้กับ ผู้ประกอบการรายใหญ่ได้ยากและเป็นการสร้างภาระให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อยที่ต้องไปดำเนินการ แต่เนื่องจากธุรกิจการจำหน่ายผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ไม่ได้มีการลงทุนสูง อีกทั้งมูลค่าการขายทั้งปีอาจไม่ถึง 1,800,000 บาทต่อปี ซึ่งมูลค่าในการขายนี้ ก่อนข้างจะตรวจสอบยาก เนื่องจากต้องตรวจสอบหลายแหล่งที่มา และผู้ประกอบการบางรายอาจไม่ได้ใช้บัญชีของตนใน การทำธุรกรรมเพื่อเป็นการหลบเลี่ยงภาษี และการตรวจสอบจากภาครัฐ ซึ่งการ

กำหนดยกเว้นให้ ธุรกิจประเภทดังกล่าว ย่อมทำให้ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้ากับผู้ประกอบการรายนี้ ไม่ได้รับความคุ้มครอง เพราะไม่ทราบข้อมูลของผู้ประกอบการ เมื่อเกิดความเสียหาย รัฐอาจไม่สามารถติดตามผู้ประกอบการเหล่านี้ ให้มารับผิดชอบได้

ดังนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่ากฎกระทรวงกำหนดการซื้อขายสินค้าหรือบริการโดยวิธีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ถือว่าเป็น ตลาดแบบตรง พ.ศ. 2561 เป็นกฎหมายที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง (ฉบับที่ 3) ซึ่งเป็นกฎหมายที่มุ่งให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการซื้อสินค้าด้วยวิธีการขายตรงหรือตลาดแบบตรง ซึ่งเป็นวิธีการจำหน่ายสินค้าในเชิงรุก ทำให้การตัดสินใจในการซื้อสินค้าดังกล่าวอาจไม่ได้มาจากเจตนาที่แท้จริงของผู้บริโภค รัฐจึงต้องเข้ามามีบทบาทในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจดังกล่าว การที่กฎกระทรวงฉบับนี้ กำหนดว่า การขายสินค้าด้วยวิธีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ตามที่กำหนดไม่ถือว่าเป็นตลาดแบบตรง ย่อมเป็นการขัดกับหลักของการคุ้มครองผู้บริโภคจากการซื้อสินค้าด้วยวิธีการนำเสนอขายสินค้าผ่านสื่อต่าง ๆ โดยตรงต่อผู้บริโภคที่อยู่ห่างกันโดยระยะทาง เนื่องจากปัจจุบันมีการทำการตลาดด้วยวิธีการจัดทำคำโฆษณาสินค้าผ่านสื่อออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อสินค้าผ่านช่องทางดังกล่าวได้โดยง่าย ในขณะที่ด้วยกันผู้จำหน่ายอาจใช้ช่องว่างของกฎหมายในการนำเสนอขายสินค้าโดยไม่ต้องจดทะเบียน หากผู้บริโภคได้รับไม่เป็นไปตามคำโฆษณา หรือไม่ได้มาตรฐานย่อมทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย และรัฐไม่สามารถเข้าไปตรวจสอบผู้จำหน่ายได้ ผู้เขียนเห็นว่า แม้กฎกระทรวงดังกล่าวจะมีขึ้นเพื่อสนับสนุนให้การค้าขายโดยผู้ประกอบการรายเล็กรายน้อยไม่ถูกจำกัดหรือเข้มงวดด้วยข้อกฎหมาย แต่ในอีกมุมหนึ่งเป็นการที่รัฐยกเลิกกฎหมายที่กำกับดูแลการคุ้มครองผู้บริโภคออกไปด้วยเพราะหากผู้บริโภคเข้าทำสัญญาซื้อขายสินค้าออนไลน์จากผู้ประกอบการรายย่อยหรือกลุ่มผู้ขายข้างต้น ผู้บริโภคก็จะมีสิทธิเลิกสัญญาและคืนสินค้าตามหลัก Cooling Off Period รวมถึงสิทธิอื่น ๆ

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหากฎหมายตาม พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ.2545 ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ปัญหาการคืนเงินค่าสินค้า กรณีผู้บริโภคยกเลิกสัญญาขายตรง พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 33 บัญญัติว่า ในการซื้อสินค้าหรือบริการจากการขายตรงหรือตลาดแบบตรงผู้บริโภคมีสิทธิเลิกสัญญาโดยการส่งหนังสือแสดงเจตนาภายในเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับสินค้าหรือบริการ ไปยังผู้ประกอบการขายตรงหรือผู้ประกอบการตลาดแบบตรง สำหรับธุรกิจขายตรง ผู้บริโภคจะแจ้งไปยังผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่เกี่ยวข้องก็ได้

บทบัญญัติตามวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับกับประเภทราคา หรือชนิดของสินค้าหรือบริการตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ผู้ศึกษาเสนอแนะว่าเห็นควรให้แก้ไข ดังนี้

มาตรา 33 บัญญัติว่า ในการซื้อสินค้าหรือบริการจากการขายตรงหรือตลาดแบบตรงผู้บริโภคมีสิทธิเลิกสัญญาโดยการส่งหนังสือแสดงเจตนาภายในเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับสินค้าหรือบริการ ไปยังผู้

ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง สำหรับธุรกิจขายตรงผู้บริโภคจะแจ้งไปยังผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่เกี่ยวข้องก็ได้

ห้ามผู้ขายหรือนุคคลอื่นรับเงินหรือค่าตอบแทนอื่นใดจากผู้ซื้อตามสัญญาที่ทำขึ้น ภายในระยะเวลา 7 วัน นับถัดจากวันที่ทำสัญญาขายตรงหรือตลาดแบบตรง เว้นแต่ผู้ซื้อจะมีหนังสือแจ้งให้ผู้ขายทราบว่าจะให้ผู้ขายส่งมอบสินค้าหรือให้บริการในเวลาใด ๆ ก่อนที่จะสิ้นสุดระยะเวลา ที่กำหนด และถือว่าผู้ซื้อละสิทธิในการเลิกสัญญา

ห้ามไม่ให้ผู้ซื้อที่มีหนังสือแจ้งให้ผู้ขายทราบ ว่าประสงค์จะให้ผู้ขายส่งมอบสินค้าหรือให้บริการในเวลาใด ๆ หากยังไม่ครบ 72 ชั่วโมง นับจากเวลาที่ทำสัญญา

เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาขายตรงแล้ว ให้ถือว่าสัญญาถูกยกเลิกโดยความยินยอมของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย บทบัญญัติตามวรรคหนึ่งไม่ใช่บังคับกับประเภทราคา หรือชนิดของสินค้าหรือบริการตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

2. ปัญหาการให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงต้องจดทะเบียนตลาดแบบตรงซ้ำซ้อน ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 27 “ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงตามพระราชบัญญัตินี้” ผู้ศึกษาเสนอแนะว่าเห็นควรให้แก้ไขมาตรา 27 ดังนี้

มาตรา 27 ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงตามพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจเป็นนิติบุคคลและได้จดทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจขายตรงตามพระราชบัญญัตินี้ หากมีความประสงค์จะประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ให้แจ้งข้อมูลต่อคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงทราบ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อของผู้ประกอบธุรกิจพร้อมด้วยเอกสารการได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบธุรกิจขายตรง
- (2) ภูมิลำเนาของผู้ประกอบธุรกิจ
- (3) แผนการจ่ายผลตอบแทน
- (3) ประเภทของสินค้าหรือบริการ
- (4) หลักฐานการวางหลักประกันการประกอบธุรกิจขายตรง

3. ปัญหาเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าหรือบริการโดยวิธีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ตามกฎกระทรวงกำหนดการซื้อขายสินค้าหรือบริการโดยวิธีการทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ถือว่าเป็นตลาดแบบตรง พ.ศ. 2561 โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 กำหนดว่าการขายสินค้าหรือบริการโดยวิธีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ กรณีต่อไปนี้ไม่ถือว่าเป็นตลาดแบบตรง คือ (1) การขายสินค้าหรือบริการของบุคคลธรรมดาซึ่งมิได้จดทะเบียนจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง และมีรายได้จากการขายสินค้าหรือบริการโดยวิธีการ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไม่เกินหนึ่งล้านแปดแสนบาทต่อปี กรณีดังกล่าวจึงมีผลเป็นการยกเว้นธุรกิจ บางประเภทให้ไม่ต้องอยู่ในบังคับพระราชบัญญัติขายตรงและ

ตลาดแบบตรง ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยไม่อยู่ในบังคับต้องจดทะเบียนหรืออยู่ภายใต้บังคับตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง

เห็นควรยกเลิกกฎกระทรวงดังกล่าวและกำหนดให้การซื้อขายสินค้าหรือบริการ โดยวิธีการทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภทต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

อีกทั้งควรกำหนดคำนิยามในมาตรา 3 ใหม่เป็นดังนี้

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์” หมายถึง การผลิต การกระจาย การตลาด การขาย หรือการขนส่งผลิตภัณฑ์และบริการโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

นอกจากนี้ผู้เขียนเห็นควรให้กำหนดกฎกระทรวงกำหนดเกี่ยวกับสินค้าที่มีกฎหมายควบคุมการประกอบธุรกิจไว้โดยเฉพาะ ไม่ถือว่าเป็นการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรง เช่น

1. การจำหน่ายสุรา
2. การจำหน่ายยา
3. การจำหน่ายปุ๋ยเคมี
4. การจำหน่ายเครื่องมือแพทย์

เอกสารอ้างอิง

- ธีรวัฒน์ จันทร์สมบูรณ์. “หลักกฎหมายขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545”. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2564.
- ไพโรจน์ อารักษ์ “คำอธิบายกฎหมายขายตรงและตลาดแบบตรงฉบับสมบูรณ์”. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:นิติธรรม, 2560.
- ภูริชญา วัฒนรุ่ง. ปรัชญาและพัฒนากฎหมายมหาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2543).
- วิทวัส รุ่งเรือง. “หลักการตลาด (Principle of Marketing)” พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มิสเตอร์ก๊อปปี้(ประเทศไทย). 2553
- สมยศ เชื้อไทย. (2551). คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สุขุม สุนิตย์. คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2556).
- เสนีย์ ปราโมช, “กฎหมายอังกฤษว่าด้วยสัญญาและละเมิด”.: โรงพิมพ์สิทธิการพิมพ์. (2520).